

OPBOUW

WEEKBLAD TOT OPBOUW VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

uitgave van de gereformeerde persvereniging opbouw

Zalig die hun gewaden wassen...

(Openbaring 22 vers 14)

De tekst is een zaligspreking, zoals we er in de bijbel veel vinden. In heel de bijbel – en niet alleen aan het begin van de bergrede in Matth. 5. De reeks zaligsprekingen uit dat hoofdstuk is wel het meest bekend – dat neemt niet weg: zaligsprekingen treffen we in heel de bijbel aan.

Een heel bekende zaligspreking is Psalm 1: een gelukwens aan het adres van de rechtvaardige. Langzamerhand is wel algemeen bekend, dacht ik, dat woord „welzalig”, of „welgelukzalig” de strekking heeft van een felicitatie. Dit in tegenstelling tot het meer ouderwets aandoende woord zalig, dat de nieuwe bijbelvertaling ook niet meer heeft, in de betekenis: behouden, gered.

In Psalm 1 is de zaligspreking betrokken op de tegenstelling tussen rechtvaardigen en goddelozen. De man die de weg van de HERE kiest, en het gezelschap der goddelozen mijdt, wordt gelukkig geprezen. Die heeft het goede deel gekozen. De zaligspreking in Openb. 22:14 heeft te maken met diezelfde keus. Dat blijkt uit vers 11. Aan het slot van vers 10 staat: de tijd is nabij. En dan vers 11: wie onrecht doet, hij doe nog meer onrecht; wie vuil is, hij worde nog vuiler; wie rechtvaardig is, hij bewijze nog meer rechtvaardigheid; wie heilig is, hij worde nog meer geheiligd.

De tegenstelling vuil-schoon heeft, blijkens vers 11, alles te maken met de tegenstelling: onrecht-rechtvaardigheid.

In de bijbel komen we die samenhang vaker tegen. Ik denk nu met name aan het visioen van de profeet Zacharia in hoofdstuk 3 van zijn boek: de rechtvaardiging van de hogepriester Jozua.

De profeet ziet in dit nachtgezicht de hogepriester staan voor de engel des HEREN. Hij staat daar als verdachte voor zijn rechter – en hij was met vuile klederen bekleed (vers 3).

DOOR
G. VAN ATTEN
GORINCHEM

Om die vuile kleren staat de satan gereed, hem aan te klagen: iemand die er zo uit ziet, kan geen hogepriester zijn voor de heilige God.

De HERE bestraft dan de satan. Niet, omdat hij ongelijk heeft! Jozua's kleren zijn echt vuil – en zo kan hij inderdaad geen priester zijn. Maar Jozua daarom veroordelen lost niets op. Dat brengt geen heil. Niet voor de man zelf, niet voor de tempel – waar zou een priester te vinden zijn, die wel rein is? – en niet voor Jeruzalem en het volk dat er woont. De menselijke zonde staat het heil in de weg.

Wat de satan wil, is: dat heil ook voorgoed weg houden.

Maar dat wil de HERE niet. Hij zoekt het heil voor zijn volk en voor zijn schepping. Daarom stuurt Hij de aanklager (die gelijk heeft!) weg – en Hij trekt Jozua schone kleren aan, feestkleren. Wat dat betekent, zegt Hij er bij: Zie, Ik neem uw ongerechtigheid van U weg (vers 4). Door deze vrijspraak-uitgenade mag Jozua weer priester zijn.

De schone kleren, die feestkleren zijn, hebben duidelijk alles te maken met de vergeving van de zonden. Met de rechtvaardiging. In het boek Openbaring komen we het wassen van de kleding tegen in 7:14. Johannes ziet een grote schare, die niemand tellen kan. Zij zijn bekleed met witte gewaden. Ze

komen uit de grote verdrukking en hebben hun gewaden gewassen en die wit gemaakt in het bloed van het Lam. Zij hebben de vergeving van hun zonden gezocht en gevonden in het bloed van Jezus Christus. Mensen, die hun gewaden wassen, zijn mensen die de vergeving van hun zonden zoeken in het bloed van hun Heiland.

We moeten er op letten, dat er staat: wassen – in de tegenwoordige tijd. Zoeken van de vergeving van de zonden is niet iets van één keer, waarna het niet meer zou hoeven. Vergeving van zonden is een dagelijkse behoefte van Gods kinderen.

Dat is de ene kant van het wassen – de rechtvaardiging.

Er is ook een tweede kant: de heiliging.

Ik denk terug aan vers 11: wie rechtvaardig is, hij bewijze nog meer rechtvaardigheid; wie heilig is, hij worde nog meer geheiligd.

Ik denk ook aan 19:8, de beschrijving van de bruid van het Lam: haar is gegeven zich met blinkend en smetteloos fijn linnen te kleden, want dit fijne linnen zijn de rechtvaardige daden der heiligen.

Het wassen van de gewaden in de tekst is niet alleen het zoeken van de vergeving. Het is ook een zoeken naar en toemenen in heiliging. Ook daarom die tegenwoordige tijd: die hun gewaden wassen, d.i. die daar steeds mee bezig zijn.

Ik denk nog even terug aan Jozua, de hogepriester uit Zach.

3. Hij kreeg een feestgewaad aan, om weer priester te kunnen zijn in de tempel Gods in Jeruzalem.

Met die bedoeling heeft de Here Jezus Christus ons ook vrijgekocht uit de macht van de zonde. In Openb. 1:5,6 staat van Hem, dat Hij ons liefheeft en ons uit onze zonden verlost

Inhoud

- 233 Ds G. van Atten,
Zalig die hun gewaden wassen ...
- 234 Drs H. de Jong,
Het „Bangui-project” (4)
- 235 Drs W. G. Rietkerk,
Christelijke toekomstverwachting (3)
- 236 Liturgische Werkgroep,
Het Liedboek
- 237 Drs C. M. Breman,
Een detective rondom het ambt en de plaats van de vrouw in de gemeente (2 - slot)
- 238 Dr L. van Klinken,
Individuele- en maatschappelijke ethiek

heeft door zijn bloed – en Hij heeft ons tot een koninkrijk, tot priesters voor zijn God en Vader gemaakt. In 5:10 wordt het Lam hierom geprezen: Gij hebt hen voor onze God gemaakt tot een koninkrijk en tot priesters...

Het witte gewaad is het priestertekleed voor de gelovige.

Zo was ook het volk Israël een volk, dat als Gods eigendom een koninkrijk was van priesters, een heilig volk, Ex. 19:6.

Dat hoofdstuk, Ex. 19, beschrijft de voorbereiding op de ontmoeting van de HERE met zijn volk aan de voet van de berg Sinaï. Mozes had de opdracht, het volk te heiligen. Er staat bij: laten zij hun klederen wassen! Zo maakt een mens zich klaar om zijn God te ontmoeten.

Zo bereidt Christus' bruid zich voor.

In een gegeven kleed!

Wie zijn kleding wast, krijgt het recht om te eten van het geboomte des levens en door de poorten in te gaan in de stad. Die stad is het nieuwe Jeruzalem, beschreven in hoofdstuk 21. De stad waar de Here en zijn volk samen wonen. Daar zag Johannes ook een rivier van water des levens, ontsprin-

gend uit de troon van God en van het Lam. Daar staat ook het geboomte des levens. Hier komt het eind van de bijbel terug bij het begin. Ook in het paradijs immers stond een boom des levens. Na de zondeval is de mens de toegang tot de levensboom ontzegd. Cherubs met een vlammen zwaard bewaakte de toegang

tot de hof (Gen. 3 : 24). De dood werd koning op aarde. Langs de weg van rechtvaardiging door het bloed van Christus en heiliging door de Geest van Christus geeft de Here ons leven. Recht op leven zelfs. Hij geeft ons terug, wat we in de zondeval onszelf hebben ontnomen. Zo zijn we op weg naar de bruiloft van het Lam.

Het „Bangui-project” (4)

In dit laatste artikel wil ik nog wat dieper ingaan op het probleem van de kontekstualiteit van de theologie in Afrika. Op de vraag dus in hoeverre de theologie Afrikaans kan en mag zijn, in hoeverre de Afrikaanse kontekst medebepalend is voor het geloofsendenken daar. Dat is natuurlijk ook een vraag geweest toen het evangelie in onze streken gebracht werd. Het midden in de winter gevierde Kerstfeest zouden wij niet kennen als de Europese kontekst of levensverbandelijkheid had moeten zwijgen bij de fundamentlegging van de kerk alhier. Tegelijk laat dit voorbeeld iets van het probleem zien want tot op heden toe is datzelfde Kerstfeest omstreken en zijn er christenen die het als een heidens overblijfsel afwijzen. Wat moet in Afrika als heidendom bestreden worden en wat komt voor kerstening in aanmerking?

Op een heel diepe manier kwam ik in Bangui met deze vraag in aanraking toen ik met de studenten daar Genesis 22 las. Ik stelde dat we deze geschiedenis van Abraham's gang naar Moria moesten lezen tegen de achtergrond van het in die wereld bestaande gebruik van het kinderoffer. Maar hoe maak je nu in de uitleg van dit gegeven gebruik? Men kan er bijvoorbeeld de psychologische kant mee uitzwenken. Dat gaat dan als volgt: Abraham wiens geest doordrenkt was van de kinderoffer-gedachte kon op een gegeven moment niet anders dan **menen** dat God deze ingrijpende daad ook van hem vroeg. Aanvankelijk gevolg gevend aan dit gewaande bevel kwam echter de aartsvader allengs tot meer verlichte gedachten omtrent de wil van God. Op dramatische wijze vertelt Genesis 22 ons nu van deze doorbraak naar een meer akseptabel Godsgeloof. Het is duidelijk dat wij op deze wijze dit geweldige hoofdstuk niet als een **heilsgeschiedenis** maar als een **zielsgeschiedenis** lezen. Niet dat dit nu altijd een volstreekte tegenstelling zou moeten zijn (ook onze ziel immers vaart wel bij Gods heilsgeschiedenis) maar wanneer de eerste voor de laatste wordt ingeruild geschiedt er toch echt een ramp.

Een eigenaardig gevolg nu van deze psychologische benadering en verklaring is dat je het heidendom leert verachten in plaats van te begrijpen. Dat werkt door in de zending die

**DOOR
H. DE JONG
AMSTERDAM**

zo tot een instrument van de veel geroemde Verlichting wordt. 'De mensen daar zijn niet wijzer; we moeten ze helpen hun onzinnige angsten te overwinnen', luidt dan het parool. En wéér geschiedt zo wat maar al te vaak plaats grijpt, dat namelijk de psychologie (dat prachtige middel om het menselijk hart nader te komen!) wordt overvraagd en tot een al-verklaarder bevorderd waardoor zij het omgekeerde bereikt van wat ze bedoelt. In plaats van de mens te kennen miskent zij hem ten diepste. Reden waarom op zulke psychologische benadering en behandeling niet zelden in grote woede wordt gereageerd. De menselijke waardigheid is in geding.

De menselijke waardigheid is ook in de zending in het geding. Immers, het zijn geen onzinnige angsten waaronder het heidendom gebukt gaat. Abraham moest niet van een ziekelijke waan afgeholpen worden. Het is naar luid van de duidelijke tekst van het verhaal de Almachtige zelf die tot Abraham komt met het bevel Hem zijn zoon te geven, „Uw enige, die gij liefhebt, Isaäk”. Daarmee zegt God in eerster instantie 'ja' tegen het kinderoffer. Ja, Abraham, die gruwelijke gewoonte van jouw kultuur die slaat ergens op. Dat jij, dat jul-

lie op zegeningen reageert met een kwaad geweten en vanuit een besef: dat komt mij niet toe, - dat is terecht; daar sluit Ik me bij aan. Alleen, Ik ga er vervolgens een heel eigen kant mee op. Ik ga je laten zien, Abraham, dat Ik die offer-verplichting nu van je overneem en zelf op Mij neem. „Ik zal Mijzelf een lam ten brandoffer voorzien”. Al je angsten gaan op schuld terug en die ga Ik wegdoen. God zegt dus 'ja' en vervolgens 'nee' tegen het menselijke kinderoffer. 'Ja' tegen het probleem dat er achter steekt en 'nee' tegen de oplossing. Zo kritiseert Hij het heidendom zeer diep (kritiseren is eigenlijk een veel te licht woord!) en neemt het niettemin serieus. Hij lacht en veracht het niet weg.

Tijdens het kollege waarin ik deze dingen uiteen zette bereikten wij een emotioneel hoogtepunt in onze samenwerking. Zonder dat ik het daarop toegelegd had voelden deze jonge mensen wier ouders of grootouders nog heidenen geweest waren zich door de Bijbel in hun diepste bedoelingen gekend. Niet geaksepteed, niet over de bol gestreken („Jullie hebt het allemaal erg goed bedoeld”), maar serieus genomen en in hun diepste angsten heus te woord gestaan. Wat is, dacht ik later, de Bijbel toch een levensecht boek en wat is met name het evangelie van de verzoening een werkelijkheidsgetrouwe boodschap, vooral die harde kern daarin: verzoening door voldoening. Juist vanwege de voldoening voelden mijn studenten zich voldaan. Bewogen uitten zij dat.

Natuurlijk zijn hiermee niet alle vragen betreffende het overnemen en kerstenen van vroegere gebruiken beantwoord. Of beter gezegd, daarmee is zo nog niet eens een begin gemaakt. Eigenlijk is alleen op een vóórvraag ingegaan: hoe staat het met ons respect voor de culturen waarin wij het evangelie verkondigen? Trachten wij wel te verstaan? Zijn wij in staat waarheidselementen te ontdekken in gewoonten en gebruiken die ons primitief voorkomen? 'Eer is teer', - dat moet niet alleen de diaken maar ook de zendeling in het hart geschreven staan. En bij wie niet, trouwens? „Wie zijn naaste veracht, zondigt”, zegt de Spreukendichter (14 : 21) kort en goed. Nog eens, het gaat er daarbij niet om dat men mooi praat wat niet mooi is, maar dat we door de misvormde taal van veel onmenselijke gebruiken weten heen te luisteren tot op de menselijke harte-kreet die

daarin luid wordt. En dan laat ik het graag aan de betrokkenen en hun deskundigen over om in bijzonderheden uit te maken wat dáárvan bruikbaar is voor het nieuwe leven onder het evangelie. Ik denk trouwens dat de oudtestamenticus daarbij moeilijk gemist kan worden, want juist in het Oude Testament komt die vraag naar afstoting en overname zo rijk gevarieerd aan bod.

Op één puntje wil ik in dit verband nog wijzen. In het tweede artikel van deze reeks had ik het over de geloofszendingen van deze eeuw waaraan wel het verwijt gedaan wordt dat ze wat al te ijverig te werk zijn gegaan in het doorsnijden van de Afrikaanse wortels. Wat zijn toch wel geloofszendingen, zal wellicht iemand zich hebben afgevraagd. Bevat dat woord geen overtolligheid omdat toch iedere zending geloofszending is? Toch wordt het woord duidelijk als je er de term 'Woordzending' naast zet. De Woordzending (een term trouwens die ik nu maar voor het gemak even maak) zaait het Woord van het evangelie en oefent verder als de boer geduld totdat het Woord zelf zijn vruchten voortbrengt. Geloofszending echter lijkt op dat proces wat vooruit te lopen doordat het niet het Woord maar het antwoord zaait. Het antwoord des geloofs. Ieder voelt denk ik wat het gevaar daarvan is. Dat namelijk de vruchten iets opgeplakts en aangepaats krijgen. Iets geforceerds ook. Men kan niet afwachten. Men kan niet in de vrome zin des woords de dingen op hun beloop laten. Men mist het vermogen om met Elisa tot Naäman te zeggen: ga in vrede, - op een uit bijbels oogpunt toch wel heel vreemd verzoek (vgl. 2 Kon. 5 : 18, 19). Geduld is zulk een schone zaak. En behalve dat, men loopt ook kans op deze manier de mensen antwoorden te leren op vragen die zij zelf niet stellen. Westerse antwoorden op westerse vragen. Ik weet wel dat ik de dingen nu erg scherp tegenover elkaar zet en dat ik daarmee aan de geloofszendingen onrecht doe, maar het gaat er mij om het principiële verschil duidelijk voor ogen te krijgen. Dan kunnen we verder gevoelig vaststellen dat alle zendingen het signaleerde gevaar lopen. Welnu dan, als de kontekstuele theologie bedoelt tegen het gevaar van de te snelle antwoorden te waarschuwen dan doet ze een nuttig werk. Maar laat ze zelf bedenken dat ook door geduld gerijpte antwoorden niet automatisch goed zijn. Men kan ook tot verkeerde aanpassing vervallen.

Christelijke toekomstverwachting (3)

(Lezing op de Opbouw-vergadering d.d. 24 mei 1986.)

Zijn er niet veel plaatsen in de Schrift die een hoopvolle toekomst van onze aarde lijken tegen te spreken? In het vorige artikel werd een begin gemaakt met de bespreking van de moeilijkste tekst 2 Petrus 3 : 10. Daar staat dat de Here als Hij komt verschijnt met vuur (vgl. Maleachi 3 : 2).

Vuur

Als Petrus spreekt over vuur beweegt hij zich in de lijn van een O.T.-ische traditie. Daar verschijnt de Heer in vuur in Ex. 3 in de brandende braambos. In de vuur- en wolkenkolom in Ex. 13, op Horeb in Ex. 20, bij Zijn komst in de wereld in Mal. 3 - maar overall is dat vuur een reinigend vuur, een zuiverend en heiligend vuur, maar geen destructief vuur! Waar het vernietigt vernietigt het de onreine elementen, de ten onrechte in Gods goede aarde binnengedrongen zijn, bedreigend valse elementen, de goddelozen -, het beest en de hoer in Openb. 18 en 19. Ook de dood zal niet meer zijn en geen tranen. De zonde en haar gevolgen worden er uit gebrand. Maar het wonder van het vuur van God is dat het tegelijk overall Gods goede schepping bewaart - en zelfs zó omspeelt dat zij daarvoor pas goed tot haar recht komt.

Altijd fascineert mij die eerste en de grootste verschijning van God in vuur: Ex. 3. **De brandende braambos** - en hij zag en zie de braamstruik stond in brand maar hij werd niet verteerd (3 : 2, 3), een machtig beeld zoals Gods Geest in Mozes en in Israël werken zou - het zou Israël geheel gaan doordringen zonder het te verzengen. Vandaag zouden wij zeggen: als Gods Geest ons vervult vernietigt Hij onze persoonlijkheid niet maar doet deze dan pas goed tot zijn recht komen!

Precies hetzelfde zien wij in het N.T.! Hand. 2. Er waren tongen als van vuur op de hoofden van de discipelen. ... en toen pas begonnen zij ieder met vrijmoedigheid te spreken. Toen pas werden zij wie zij eigenlijk waren. Het vuur van de Geest brandde in hen. Maar het verteerde hen niet - het bracht hen toen pas tot hun eigenlijke uniciteit!

Het laatste gericht

Zo zal deze wereld nog een keer door het vuur van God heengaan. In 1 Cor. 3 spreekt Paulus ervan als een realiteit voor alle mensen - ook christenen.

Dan worden alle zonden weggebrand, maar de werken blijven bewaard. Of u gebouwd hebt met goud, zilver, steen, hout, hooi of stoppelen, zal op die dag openbaar worden. Dat zijn allemaal echte bijbelse beelden van een reinigend en louterend vuur.

In Mal. 3 staat het al. Dan zal de Here komen en de zonen van Israël louteren met vuur zoals een zilversmid het zilver reinigt!

Zoals een dokter zijn medicijnen reinigt door de bacteriën met vuur te verbranden. Natuurlijk: wat er niet bij hoort en wat voorlopig was, dat alles gaat eruit - opdat blijve wat uit God was: Zijn goede schepping en alle werken die de mensen naar Gods bedoeling en als vrucht van Zijn Geest mochten verrichten. Zo kunnen wij

DOOR W. G. RIETKERK UTRCHT

ook het verband zien met die beloften uit Openbaring 21 waar wij heel uitdrukkelijk lezen dat het nieuwe Jeruzalem, de stad Gods neerdaalt op aarde, vanuit de hemel - en dat de volkeren al hun cultuurschatten daar zullen binnendragen: vs. 26: „en de heerlijkheid en de eer van de volkeren zullen in haar gebracht worden.”

Tot zover over 2 Petrus 3 en alle beelden in de bijbel die ons spreken van vuur. Mijn conclusie is dat de Schrift met al deze woorden juist die heidense oud-persische en stoïcijnse leer van de wereldondergang bestrijdt.

De stoïcijnen geloofden dat onze wereld zou ondergaan in een wereldbrand.

Het evangelie breekt dit heidense denken open met 'n lineaire geschiedenisopvatting: deze wereld komt uit Gods hand en Hij zal ze straks van zonde en dood door vuur reinigen zodat ze dan pas naar Zijn plan verheerlijkt voor hem zal staan.

Wisselkleed

Er blijven nu nog twee moeilijke plaatsen over die na alles wat gezegd is zich nu gemakkelijker laten uitleggen en die ieder voor zich een eigen kant belichten van deze metamorfose die wij tegemoet zien. Allereerst nog Jezus' eigen woorden uit Matth. 24 : 35. De hemel en de aarde zullen voorbijgaan, maar mijn woorden zullen geenszins voorbijgaan. Wie de voorgaande beelden van Jezus erbij betreft zal zien dat Hij hier spreekt over de gruwel van de verwoesting, het einde van de macht van de antichrist en de dood van de dood. „Als de macht der hel verslagen zal zijn.”

In dat verband citeert Jezus hier Psalm 102 en het is heel belangrijk om die psalm erbij op te slaan omdat daar in één adem gesproken wordt van vergaan en verwisselen. Het vergaan van hemel en aarde betekent dat zij van kleed verwisselen. Zoals al de genodigden in Jezus' gelijkenis van het bruiloftsfeest een ander kleed moest aandoen. Zij moeten hun oude plunje van de oude mens afleggen en zich met Christus' gerechtigheid bekleden.

Precies zo verkondigt Psalm 102 dat hemel en aarde het werk van Gods handen zijn, maar omdat ze delen in de vergankelijkheid steken ze donker af tegen de eeuwigheid van God die altijd blijft. Deze hemel en deze aarde moeten daarom van kleed verwisselen. Vers 27: De hemel en de aarde zullen vergaan maar Gij houdt stand: zij alle zullen verslijten als een kleed. Gij

verwisselt ze als een gewaad, en zij verdwijnen maar Gij blijft dezelfde...

In die lijn zegt de Here Jezus: maar mijn woorden zullen blijven. Zijn woorden zijn nl. de substantie van hemel en aarde. Naar hun ware aard zijn alle geschapen dingen volgens Genesis 1 gematerialiseerde - of om het vromer te zeggen geïncarneerde woord van God - die geschapen dingen blijven maar hun vergankelijkheid en zinloosheid zullen zij straks als oude plunje afleggen.

Ps. 102 en Matth. 26 worden zo illustratief bij 1 Cor. 15 waar Paulus zegt: dit vergankelijke moet onvergankelijkheid aan doen. Calvijn zegt dan ook in zijn commentaar op Ps. 102 : 27 dat hij die uitleg steunt die zegt dat wij deze verzen moeten verstaan als ziende op een **verandering**, een soort van dood: (en nu citeer ik) „want hoewel zij niet volstrekt vernietigd worden, zal toch de verandering van hun natuur verteren hetgeen sterfelijk en verderfelijk is, zodat zij andere en nieuwe hemelen worden (vert. J. Boer Knotterius, p. 436).

Ook Calvijn deelt dus de opvatting dat Ps. 102 leert dat het voorbijgaan van hemel en aarde hetzelfde betekent als het verwisselen van het kleed van vergankelijkheid en sterfelijkheid en dat wij daarvoor geheel van God afhankelijk zijn, die hemel en aarde dan zal doen delen in zijn eeuwigheid, die Hij als enige nu reeds bezit.

Sorteermachine

Tenslotte de derde en laatste moeilijke Schriftplaats in Hebr. 12 : 26. Toen heeft op Horeb Gods stem de aarde doen wankelen, doch thans heeft Hij een belofte gegeven, zeggende nog eenmaal zal ik niet slechts de aarde maar ook de hemel doen beven. Dit: nog eenmaal doelt op een verandering der wankelen dingen als van iets dat slechts geschapen is, opdat blijve wat niet wankel is.” Men zou uit dit woord de conclusie kunnen trekken dat de wankelen dingen vergankelijk zijn, omdat zij **slechts** geschapen zijn - en daaruit opnieuw de ondergang van de schepping afleiden. Echter: het woordje „slechts” ontbreekt in het Grieks. De schrijver van de Herbreeënbrief wil zeggen alles wat wankelt in de schepping moet en zal straks onwankelbaar worden, en dat kan de Here doen, omdat Hij al deze dingen zelf gemaakt heeft. De vertaling wordt dan: „Dit 'nog eenmaal' ziet op een verandering van de wankelen dingen wat God kan doen omdat de Here deze immers heeft gemaakt, opdat blijve wat niet wankel is.

Opnieuw zien wij hoe het hier gaat om een **verandering**, geen ondergang, maar een metamorfose, precies in de lijn van Haggai 2, de profeet die hier geciteerd wordt en die juist benadrukt dat de beving die God straks bij Zijn intocht op aarde verwekt de kostbaarheden van alle volken naar boven zal halen (2 : 8). Zoals bij de beving door een sorteermachine in de bollenstreek het vuil wordt uitgezift en het prachtige product van de gave gerijpte bloembol naar boven komt, nú gereinigd van vuil en op maat geoogst.

Precies zo ziet Haggai uit die grote beving het Koninkrijk te voorschijn komen - dat zal bestaan uit de kostbaarheden van alle volkeren (vers 8) die hun schatten in het nieuwe Jeruzalem zullen binnendragen (Openb. 21 : 26). Dat is „wat zal blijven” Hebr. 12 : 27: het Koninkrijk.

(wordt vervolgd)

Het Liedboek

Lied 362

Dit Lied, dat aanvankelijk werd geschreven als oogstgedicht, is in het Liedboek opgenomen in de reekst van de avondmaalsliedren. „Wel is de eerste strofe geheel veranderd en omgewerkt”. De tekst van de laatste twee regels van strofe 1 is nogal onduidelijk, ook wanneer deze gezien wordt in het licht van Jes. 63 : 1-6.

De melodie die enige overeenkomst vertoont met die van Lied 130 en ook nog doet denken aan een psalmmelodie vertoont geen eenheid. Overigens is het mogelijk dit Lied te zingen op de wijze van Lied 363. Tekst: 3; melodie: 2.

Lied 363

Ook dit Lied is „evenals 362 en 382 als oogstgedicht geschreven”. (Comp. p. 821.) Ons bezwaar geldt de tekst van de eerste regel: „O God, Die stierf onschuldig”. Dit kan vervallen door i.p.v. „o God”, te zeggen „o Heer”.

De mooie melodie is algemeen bekend en is ook gebruikt voor Lied 174 en 285.

Tekst: 3 (bij de voorgestelde wijziging); melodie: 3.

Lied 364

De gedachte van de broederlijke gemeenschap dergenen die in brood en wijn deel krijgen aan hetzelfde heilsgemein kan wel worden aangemerkt als het thema van dit Lied. Daarbij rijst dan aanstonds de vraag wie bedoeld zijn in strofe 2 met de armen en de zwakken mede in verband met „het vervullen van de laatste wil des Heren”. Over 't geheel genomen is de tekst niet sterk te noemen en is de zinsnede: „eensgezind door de wereld trekken” (strofe 3) wel wat „alledaags”.

De melodie is goed zingbaar al zou kunnen worden overwogen het Lied te zingen op de bekende wijs van Lied 181 („eigenlijk veel beter”, volgens het Comp.).

Tekst: 2; melodie: 3.

Lied 365

Bij het overwegen van de tekst van dit Lied valt het op dat strofe 1 in vergelijking met strofe 2 objectiever van strekking is.

Strofe 2 heeft een enigszins piëtistische inslag, wat niet te verwonderen is wanneer we bedenken dat het oorspronkelijke (Duitse) lied „te vinden is in bundels uit Duits sprekende piëtistische kringen” (Comp. p.

DOOR LITURGISCHE WERKGROEP

823). Wel is het slot van strofe 2 weer duidelijk omgebogen naar strofe 1 („Wij weten dat Hij ons vergeeft”).

De melodie is van een zeldzame schoonheid. „Het is bekend dat men Bach en ook Mozart de uitspraak toegeschreven heeft, dat zij hun beste werk er voor zouden hebben willen geven, wanneer zij deze melodie geschreven zouden hebben”. (Comp. p. 866).

Tekst: 3; melodie: 3.

Lied 366

Dit Lied is gemaakt voor een leerdienst over Numeri 13 : 25-14 : 20. Tegen deze achtergrond moet het Lied gelezen en ook gebruikt worden. „De verspieters hebben het land doorzien en alleen Jozua en Kaleb hebben een goed gerucht van het land gegeven. Het volk mort tegen het land. Het morren is het verzet tegen de genade. Ons verzet tegen de genade loopt te hoop tegen Hem. Zo geeft de tekst van dit Lied geen moeilijkheden. Alleen moet nog gewezen worden op strofe 5 „'t graf van mijn begeren”: dit herinnert aan Num. 11 : 31-35: het vlees-verslindende volk wordt door God geslagen - Kibroth Taäva d.i. „graven der lusten”, massagraf der begeerte”. (Comp. p. 824).

We merken nog op dat het subjectieve element hier minder sterk is dan bij het vorige Lied. „Ik” staat hier in goed verband met de gemeenschap.

De melodie is dezelfde als van Lied 195.

Tekst: 3; melodie: 3.

Lied 367

Het is duidelijk dat we in dit Lied te maken hebben met een gebed van de gemeente bij de huwelijksbevestiging: bruid en bruidegom hebben hun jawoord herhaald en wanneer dit in het geloof wordt waargemaakt is het als een door God „omsloten” ja. Een bezwaar geldt de 4e regel van strofe 1, die de toekomst met een bepaald niet fraaie tekst onzeker maakt: „Nog kent geen mens het wat en hoe”. Verder zou o.i. met de 2e regel eigenlijk de eerste zin moeten worden afgesloten en met de 3e regel de volgende zin worden aangevangen. De 4e regel van strofe 2 ver-

toont een wat gedrongen constructie: „dit woord behoudt het in geloof”.

De melodie is die van Psalm 121. Tekst: 3; melodie: 3.

Lied 368

Vergelijking van de tekst van dit Lied met die van Psalm 127, waarmede het begin overeenkomst vertoont, laat zien dat van strofe tot strofe deze relatie sterk afneemt. En dit komt de tekst dan ook niet ten goede: de terminologie wordt te veel op het woonhuis zelfs met het (open?) haardvuur betrokken. Het is een te gemaakt lied zonder schoonheid. De dichter heeft dit zelf mogelijk ook al aangevoeld, daar hij opmerkt: „dit is het enige van de twee gepubliceerde huwelijksliedren, dat het gezangboek haalde, naar mijn mening niet het beste”. (Comp. p. 826).

De melodie doet teveel herinneren aan fragmenten van andere melodieën om een goede eenheid te vormen. In 't bijzonder geldt dit voor de laatste regel die sterk doet denken aan het slot van Lied 133.

Tekst: 1; melodie: 2.

Lied 369

Als bezwaar tegen dit Lied mag gelden dat het teveel in de sacramentele sfeer wordt getrokken. Dat het hieraan ook niet vreemd is blijkt wel uit wat de dichter er zelf van zegt: „bij een kerkelijke huwelijksinzegening die het zonder de viering van de „eucharistia” zou willen of moeten stellen wordt Gezang 369 al te argeloos gezongen. Waar de jonggehuwden deze zegenbede toegezongen krijgen zijn omstanders verondersteld die aanstonds disgenoten worden” (Comp. p. 829).

Los van deze gedachtengang zou het Lied wel acceptabel zijn: man en vrouw zijn „elkaars eten en drinken”, dus onafscheidelijk.

De melodie is dezelfde als die van Lied 247: een prachtige melodie, hoewel onbekend, niet moeilijk te leren.

Tekst: 2; melodie: 3.

Lied 370

De inhoud van dit Lied, oorspronkelijk afkomstig van Ambrosius, „wordt grotendeels bepaald door de destijds geldende tegenstellingen tussen nacht en dag, duisternis en licht. De mensen van toen leefden in een bedreigde wereld en speciaal de nacht was voor hen een tijd van verschikking. Het thema van de haan als heraut van de dageraad neemt een belangrijke plaats in hun liederen in en de associatie met de haan uit het verhaal van Petrus leverde ver-

Redactie

Ir. A. Biersteker
T. Hoekstra
Drs. H. de Jong
Drs. P. J. van Kampen
Mr. dr. J. Meulink
D. W. L. Milo
Ds. K. Muller
Ds. E. R. Postma

Adres van de Redactie:

Ds. K. Muller,
Oude Veenscheiding 15,
8446 LC Heerenveen,
tel. 05130-20476

Kerknieuws / Uit breder kring:

M. J. F. van der Wal,
Brugakker 60-17,
3704 RA Zeist,
tel. 03404-61525

volgens een gemakkelijke constructie op van alles wat zich daarin rondom de figuur van Petrus heeft afgespeeld, zoals daarvan sprake is in strofe 4 en 5”. (Comp. p. 830). Petrus wordt daarin evenwel ten onrechte nog als de rots der kerk aangemerkt. Overigens is de tekst niet duidelijk aansprekend, waarbij voorts een duidelijke vergeestelijking van de natuurlijke dingen een rol speelt (strofe 2 en 3). Voor die tijd mogelijk wel aanvaardbaar, maar thans te exemplarisch: strofe 5 slaat op Petrus en wordt op ons toegepast.

„De melodie, op de juiste manier gezongen, vleidend, zonder zwaarte, kan als de meeslepende kracht van de middeleeuwse hymne-melodieën als nieuw doen ervaren”.

Tekst: 1; melodie: 3.

A. t.a.v. de tekst der liederen:

het cijfer 1
bij niet voluit Schriftuurlijke tekst, b.v. vanwege het humanistisch karakter of door een sterke piëtistische inslag;
het cijfer 2
bij een weliswaar Schriftuurlijke, maar niet direct begrijpelijke, en aansprekbare tekst;
het cijfer 3
als de tekst volkomen Schriftuurlijk en zonder meer verstaanbaar is.

B. t.a.v. de melodie der liederen:

het cijfer 1
voor een niet-aanvaardbare melodie;
het cijfer 2
voor een onbekende melodie die na enige oefening, eventueel met behulp van een koor, door de gemeente wel te zingen is en voorts ook voor een melodie die niet bepaald tot „de beste” behoort;
het cijfer 3
voor „een goede” melodie, geschikt voor de gemeentezang.

Een detective rondom het ambt en de plaats van de vrouw in de gemeente (2)

Man en vrouw in de gemeente vandaag

Het boek van ds C. den Boer wordt besloten met een hoofdstuk over man en vrouw in de gemeente vandaag.

Het pleit er voor de vrouw uit haar achtergebleven plaats te halen. Als de lijn van Calvijn was doorgetrokken, die komt tot een specialisatie binnen het diakenambt (nl. de diakenen, die het beheer (over de financiën) voeren, en de arm- en ziekenverzorgers, voor welk laatste ambt ook vrouwen kunnen worden geroepen), dan zouden mannen en vrouwen in het college van diakenen met elkaar in eenheid en verscheidenheid in het diakonaat bezig kunnen zijn geweest. Er zou in dat geval recht zijn gedaan aan wat Paulus in de eerste brief aan Timotheus schrijft. Maar omdat de diaken betrokken is geraakt bij de leer- en regeerfuncties van de kerkeraad is er een nivellering opgetreden, die een differentiëring tussen de ambten onmogelijk maakte. Er wordt hier speciaal verwezen naar de Kerkorde 1951 van de Nederlandse Hervormde Kerk. Het hoofdstuk sluit af met een aantal overwegingen en aanbevelingen om de hoofdlijnen van de Schrift inzake de man-vrouw verhouding, t.w. die van eenheid in verscheidenheid en die van inclusieve representatie, vruchtbaar in te dragen in de situatie van ons kerkelijk leven van vandaag.

De auteur wenst te blijven bij een gemeente-ordering, waarin de vrouw niet geroepen wordt tot die typische regeer- en leertaken, waarin het leidinggevend en gezaguitoefnend karakter zonder meer duidelijk is. Maar anderzijds moeten er kerkordelijke regels denkbaar zijn, die het de vrouw op haar wijze en met haar inbreng mogelijk maken om binnen ieder ambt te dienen. Er zou - zoals de vorige keer gezegd - aan een gedifferentieerde ambtsinvulling kunnen worden gedacht.

We zullen gestalte moeten geven aan wat de Bijbel ons leert over de verhouding van man en vrouw in de gemeente. Pas wanneer van een harmonieus samengaan van ambt en gemeente sprake is, kan de vrouw haar bijbelse plaats in de gemeente krijgen. Vrouwelijke gemeenteleden dienen meer te worden ingeschakeld in de arbeid der gemeente. Voorgesteld wordt mannen en vrouwen, die

DOOR
C. M. BREMAN
AMSTERDAM

(vrijwillig) bezig zijn als medewerker op het gebied van diakonaat, pastoraat, onderwijs e.d. in een **kerkdienst** in te leiden tot hun werk. De Hervormde Kerk heeft daartoe de ruimte, omdat haar kerkorde mogelijkheden biedt aan hen, die in een **bediening** zijn gesteld. Voorts zal de kerk ook antwoord moeten geven op de vraag, waar en hoe zij vindt, dat theologisch geschoolde vrouwen, die een academische opleiding hebben genoten, in het midden van de gemeente zullen dienen.

Enkele vragen en opmerkingen

We hopen met het voorgaande recht te hebben gedaan aan de inhoud van het boek. We maken nog enkele opmerkingen en stellen enkele vragen.

☆ De bepleite gedifferentieerde ambtsinvulling komt dicht in de buurt van de exegese van de Amsterdamse predikant drs H. de Jong, die op grond van het begrip van nevenschikking en onderschikking van de vrouw in de Schrift tot de conclusie komt dat de vrouw in de ambten zou kunnen worden toegelaten als het assisterende aspect maar in het oog wordt gehouden. Feministen zullen hiermee niet tevreden zijn. Ds Den Boer brengt dat assisterende aspect naar voren in het begrip van eenheid en verscheidenheid - in de Schrift en tussen man en vrouw - en ziet daarin verrijkende mogelijkheden.

☆ De geconstateerde nivellering van de ambten in de Hervormde Kerk kan ook van toepassing zijn op de Nederlands Gereformeerde Kerken. In artikel 15 van het Akkoord van Kerkelijk Samenleven staat: „De ambtsdragers tezamen vormen de kerkeraad die belast is met de leiding en verzorging van de gemeente.”

Er zijn binnen ons kerkverband kerken, waarin het onderscheid tussen brede en smalle kerkeraad is afgeschaft. Vaak vindt dat overigens zijn reden in het kleine ledental.

☆ Is het in een officiële kerkdienst inleiden van mannen en

vrouwen in een bediening toch niet een vorm van in het ambt gesteld worden? Wat is het verschil met het officiële ambt? Hun beperkte taak?

☆ Gaat het in 1 Corinthe 11 wel om wereldse emancipatiedrift? Is die conclusie niet te gemakkelijk getrokken? Gaat het niet om de gemeente als geheel die vergaande conclusies trok uit de christelijke vrijheid? Daarover kunnen we genoeg lezen in deze brief. Wilden de Corinthische vrouwen inderdaad niet haar palla (hoofdbedekking) dragen als teken van emancipatie? Tot op heden schijnen de vrouwen daar nog steeds hoofddoeken te dragen. Wilde de gemeente daar soms opvallen? De tongentaal wordt alleen van de Corinthische gemeente vermeld. Dan is het beter op te vallen door goede werken dan door behoudzucht of progressiviteit.

☆ Ds Den Boer constateert, dat er in het N.T. geen enkel voorbeeld te vinden is, dat vrouwen ook die opdrachten hebben vervuld, die ouderlingen worden opgedragen (p. 183). Maar dat geldt van meer dingen in de Schrift. Er is b.v. geen enkel voorbeeld te vinden van de kinderdoop, terwijl dat toch praktijk is in onze kerken. Weet ds Den Boer een antwoord op de vraag waarom het Griekse werkwoord „kopiân” als het mannen betreft gewoonlijk wordt vertaald met „arbeiden”, „zich belasten” en „inspannen” en wanneer het vrouwen betreft met „zich moeite getroosten/geven”? Dat wordt van Maria, Tryfena en Tryfosa in Rom. 16 gezegd.

☆ En als Priscilla's werk niet als ambtelijk moet worden verstaan, hoewel de Schrift zegt dat ze een „sunergos” (medewerker) was, hoe moeten we dan Paulus' verzoek aan de Corinthiërs in 1 Cor. 16:16 exegiseren? Hier staat: „Stelt U dan ook onder zulke mensen (nl. het huis van Stephanas) en onder ieder, die medewerkt en werkt”. Het eerste gedeelte van dit vers heeft een werkwoord, dat gewoonlijk wordt vertaald met „onderdanig zijn”, „zich onderwerpen”. In de tweede helft van dit vers komen beide werkwoorden „sunergein” (medewerken) en „kopiân” (zie hierboven) voor. In vers 15 is Paulus' verzoek juist tot de **broeders** gericht zich te onderwerpen. Maar het moet

niet uitgesloten worden geacht, dat in dit „broeders” de vrouwen begrepen zijn (vgl. de gedachte van inclusiviteit, zoals in dit boek naar voren gebracht).

☆ Op pag. 83 gaat het over het meestrijden van Euodia en Syntyche in de Evangelieverkondiging (Fil. 1:27 en 4:3). Wanneer in dat verband wordt verwezen naar Rom. 15:30 als bewijstekst waar hetzelfde werkwoord „meestrijden” zou voorkomen, maakt de auteur een vergissing, omdat in het Grieks een ander werkwoord wordt gebruikt. Als bewijstekst om de niet-ambtelijke betrokkenheid van beide zusters bij de Evangelieverkondiging kan hij dus niet gelden.

☆ Vrouwen hebben geen deel uitgemaakt van de studiecmissie, maar het resultaat van het werk is wel voorafgaande aan de publikatie met vier dames besproken.

Afsluiting

We willen nu afsluiten. Het boek bevat nog veel meer, waarop we in het bestek van deze bijdrage in **Opbouw** niet kunnen ingaan. Achter elk hoofdstuk zijn een aantal excursen (totaal dertig) met exegetische en kerkhistorische uitwerkingen van bepaalde thema's, b.v. over fundamentalistisch en feministisch Schriftgebruik; de Joodse vrouwenbeweging; de diakonia in het N.T.; de onderdanigheid van de vrouw; 1 Cor. 11 en 14; de oudsten van Jeruzalem; de vrouw bij Luther; de ontwikkelingen in het feminisme. In deze excursen wordt veel hedendaagse literatuur aangehaald en verwerkt, m.n. Duitse, Engelse en Amerikaanse. Maar ook Nederlandse. Het toont de belezenheid van de auteur/studiecmissie. In de excursen worden citaten in deze buitenlandse talen gegeven, hetgeen in de hoofdstukken niet het geval is. De Bijbelcitaten worden alle in de Statenvertaling gegeven. Misschien is de titel van het boek ontleend aan dat van James B. Hurley, **Man and Woman in biblical perspective**, a study in role relationships and authority (p. 79, noot 14). Het boek is helder geschreven, het bevat geregeld samenvattingen van het betoogde, waarnaar de lezer gemakkelijk kan teruggrijpen, het is uitgegeven in een kloeke, stevige band, en is voorzien van een auteursnamen- en tekstregister. We treffen er heel mooie zinnen in aan: „De versterking van de man-vrouw verhouding door de zondeval van Gen. 3 is een

soort rouwrand om die man-vrouw verhouding..." (p. 109) en de zin op p. 163, waar staat dat er ook charismata zijn, die als een soort hartbewaking van de gemeente functioneren. Op onze speurtocht in het boek zijn we een aantal fouten tegengekomen, waaronder enkele die niet aan drukfouten kunnen worden toegeschreven, zoals „ons inziens”, dat een foutieve weergave is van een oude naamvals-s „onzes inziens” (p. 101, 111, 193) en een foutieve Gal. 3:29 op p. 193. Dat moet zijn Gal. 3:28. We vonden ook een heel aardige drukfout op p. 62, waar de richters Debora wordt weergegeven als „de dichteres Debora”, wat trouwens ook op haar van toepas-

sing zou kunnen zijn vanwege haar lied in Richteren 5. In verband met de context, waar sprake is van haar regeren, richten, is toch haar richters-zijn het meest waarschijnlijk. Nederlands Gereformeerde kerk(eraads)leden zullen er goed aan doen dit boek te lezen, en dat geldt ook voor de studie-commissie „vrouw en ambt”. Laat het denkproces maar op gang komen. Wie leest in de vakantie niet graag een detectieve?

N.a.v. C. den Boer,
Man en vrouw in bijbels perspectief; een bijbels-theologische verkenning van de man-vrouw verhouding met het oog op de gemeente.
Kok, Kampen 1985, 214 pagina's.
Prijs ± f29,75.

Individuele- en maatschappelijke ethiek

§ 1. Inleiding

Ethiek (afgeleid van het Griekse woord *éthos*, dat o.m. gezindheid betekent) zou men kunnen omschrijven als de leer van goed en kwaad.

Wat moet gedaan worden om een handeling als goed te kunnen kwalificeren en wat moet daarvoor worden nagelaten?

Ethiek is een gedragswetenschap, die het normatieve in het menselijk gedrag tot object, tot veld van onderzoek heeft.

Maar waar halen we de criteria, de beginselen voor dat onderzoek vandaan? De criteria, de beginselen ontleen we aan onze „levensbeschouwing”, onze godsdienstige overtuiging. Als het goed is, is deze overtuiging van een christen op de Bijbel gebaseerd.

De twee criteria, de twee beginselen van waaruit over christelijke ethiek dient te worden nagedacht zijn vervat in het dubbelgebod God lief te hebben boven alles en onze naaste als onszelf. Aan dit dubbelgebod hangt de ganse wet en de profeten. Het is voor een christen het enige (normatieve) vertrekpunt voor al zijn/haar doen en denken.

§ 2. Verschil individuele- en maatschappelijke ethiek

Wanneer het gaat om de vraag wat de leer van goed en kwaad voor het handelen van de enkeling betekent, dan is er sprake van individuele ethiek. De enkeling moet dan in een persoonlijke relatie tot de ander of anderen staan en moet de bevoegdheid hebben dan wel in staat zijn uit verschillende voorhanden zijnde alternatieve mogelijkheden te kiezen.

Voorbeelden, waarin het gaat om individuele ethiek:

1. Wanneer iemand mij besteelt, begaat deze een misdrijf; dit misdrijf levert een economisch delict op (het gaat n.l. om

DOOR
L. VAN KLINKEN
HAARLEM

schaarse goederen, die weggenomen worden). Het misdrijf speelt zich af tussen individuen, die niet in een structurele-, maar in een persoonlijke relatie tot elkaar staan. (Ook al heb ik de dief niet gezien en zal ik deze nimmer te zien krijgen.)

2. Wanneer ik mijn buurman nimmer groet, hoewel ik hem op gezette tijden ontmoet, omdat ik hem niet interessant vind, is dat uit sociaal oogpunt, uit het oogpunt van omgaan

met mensen, in strijd met de leer van het goede.

1. is een voorbeeld van individuele economische ethiek; 2. is een voorbeeld van individuele sociale ethiek.

Er is sprake van maatschappelijke ethiek wanneer het gaat om de vraag wat de leer van goed en kwaad voor de enkeling betekent voor zijn handelen en denken in de samenlevingsverbanden (bedrijf, beroep, school, kerk, staat) en voor de toepassing van deze leer voor de structuur van deze (boven-individuele) verbanden. De betrekking van de enkeling tot de ander of anderen is hier niet van persoonlijke, maar van structurele aard; zij is structureel bepaald. De beslissingen, die genomen of voorbereid moeten worden, zijn collectieve beslissingen.

Voorbeelden, waarin het gaat om maatschappelijke ethiek:

3. Hoe dient het nieuwe stelsel van sociale zekerheid eruit te zien vanuit het aangenomen ethisch uitgangspunt (een voorbeeld van maatschappelijk sociale ethiek.)

4. Wat is een rechtvaardige inkomensverdeling en zo deze bestaat hoe bereiken we deze. (Een voorbeeld van maatschappelijk economische ethiek.)

5. Wat betekent de leer van goed en kwaad voor de arts inzake vraagstukken van geboorteregeling, abortus en euthanasie. (Een voorbeeld van maatschappelijk medische ethiek.) Meestal noemt men wat ik maatschappelijke ethiek noem sociale ethiek. Ik geef er echter de voorkeur aan het woord sociaal te reserveren voor zaken, die de menselijke omgang individueel dan wel maatschappelijk betreffen. Het maatschappelijke omvat naar mijn mening o.m. het economische en het maatschappelijk medische, waarvan hiervoor voorbeelden zijn gegeven. Bovendien heb je niet alleen in de sociale-, maar in elke vorm van ethiek met mensen te maken. De mens fungeert naar meer zijden dan alleen de sociale.

Aan allerlei vormen van ethiek zit dus een individuele- en een maatschappelijke kant (van de zaak), die overigens niet los van elkaar staan. Maatschappelijke ethiek ontspringt aan, heeft zijn wortels in individuele ethiek. Problemen van maatschappelijke ethiek zijn in laatste instantie problemen van individuele ethiek, al dient men deze beide wel goed te onder-

scheiden. Het gaat in beide gevallen om de leer van goed en kwaad en in alle christelijke ethiek - zowel individueel als maatschappelijk dus - om het genoemde dubbelgebod. Het gaat niet aan de ene ethiek tegen de andere uit te spelen.

§ 3. Geen gelijkschakeling. Een tweetal voorbeelden

In de maatschappelijke ethiek dient men dus rekening te houden met het „eigene”, het structureel bepaalde, het specifieke van het betrokken veld van onderzoek. Men kan het gevondene, de toepassingen van de individuele ethiek niet „zomaar” overbrengen naar het terrein van de maatschappelijke ethiek. Doet men dit wel (en het gebeurt helaas veel) dan is het zo goed als zeker, dat men met schone idealen precies het tegenovergestelde bereikt van wat men had willen bereiken.

Hoogstaande individuele ethiek is geen garantie voor inzicht in maatschappelijke structuren; daarvoor is kennis en inzicht van en in de werking van de maatschappij naar zijn verschillende zijden nodig. Een tweetal voorbeelden van het gelijkschakelen van individuele- en van maatschappelijke ethiek.

6. Het is in een bedrijf in strijd met de individuele economische ethiek werknemers, die hetzelfde werk verrichten, even oud zijn en onder precies dezelfde omstandigheden werken, een verschillend loon te betalen. Wanneer men deze richtlijn, die uit deze individuele ethiek voortvloeit „zomaar” overbrengt, toepast naar resp. op het terrein van de maatschappelijke ethiek dan gaat men de fout in. Het zou in dit geval betekenen, dat alle werknemers in den lande, die even oud zijn, alle hetzelfde werk verrichten onder precies dezelfde omstandigheden, hetzelfde loon zouden moeten ontvangen. Uit maatschappelijk oogpunt volgt dan niet „zonder meer” uit genoemde individuele ethiek. Er dient n.l. rekening gehouden te worden met de verschillende vraag- en aanbodomstandigheden in de verschillende delen van het land, zo die er zijn natuurlijk. Het kan zijn, dat de vraag- en aanbodomstandigheden in bijv. Brabant anders liggen dan in bijv. Groningen. In Brabant is de vraag naar bedoeld soort werknemers veel groter dan in Groningen. In Brabant zal in dit geval het loon van deze werknemers gaan stijgen boven dat van soortgelijke werknemers in Groningen. In de maatschappelijk economische ethiek heeft men o.m.

met marktfactoren te maken, rekening te houden, anders maakt men brokken. In Brabant zal in casu het arbeidsaanbod niet groter worden (en zal de schaarste van betreffend soort arbeid blijven), indien het loon daar niet hoger zou mogen zijn dan in Groningen. We gaan hierbij uit van een bepaalde graad van mobiliteit van betreffend soort arbeid, althans dat deze „behoorlijk” groter is dan nul. Op de wat langere termijn is dat zo goed als altijd het geval.

De economie in het land verstart (de welvaart en meer dan dat wordt geringer) bij dergelijke verkeerde collectieve beslissingen, beslissingen dus, die geen rekening houden met het „eigene” van de economie. De rekening van dergelijke verkeerde beslissingen wordt doorgegaans door anderen betaald dan degenen, die de beslissingen nemen.

7. In de bekende gelijkenis van de barmhartige Samaritaan wil Christus ons leren, dat wij hebben om te zien naar de ander, voor wie wij de naaste hebben te zijn; deze dienen wij zonder terughoudendheid hulp te bieden.

We hebben daarbij niet uit te gaan vanuit onszelf, maar vanuit de ander, voor wie wij de naaste hebben te zijn.

Vanuit deze gelijkenis, die in de eerste plaats van belang is voor de individuele sociale ethiek, kan men niet „zonder meer” concluderen tot bijv. grootscheepse hulp aan de Derde Wereld, aan de zgn. arme landen in de wereld. Dat is nl. een vraag van maatschappelijk sociale ethiek, die overigens niet los staat van de individuele sociale ethiek. Het één ligt wel in het verlengde van de ander nl., maar de ene vraag is de andere niet.

Ik beweer niet, dat men hier op grond van individuele ethiek niet mag concluderen tot maatschappelijke ethiek, maar niet „zonder meer” dus. Het meerdere zit hem hier in de verschillende omstandigheden en mogelijkheden, die genoemd worden in de gelijkenis van de barmhartige Samaritaan en die, die aan de orde zijn in de zgn. arme landen. In laatstgenoemde omstandigheden gaat het om collectieve beslissingen, die, indien op een verkeerde ethiek gebaseerd, averechts kunnen uitpakken wat de resultaten betreft. Men helpt bijv. de zgn. arme landen, maar daardoor wordt de zelfwerkzaamheden in die landen om de armoede te boven te komen nog slechter. Of: hulp helpt niet, omdat deze in verkeerde handen terecht

komt en/of verkeerd gebruikt wordt dan wel kwantitatief geen zoden aan de dijk zet. Hiermee is niet gezegd, dat wij niets hoeven te doen aan de armoede in de zgn. arme landen, maar wel, dat uit de individuele ethiek niet „zonder meer” een gelijke maatschappelijke ethiek volgt; de richtlijnen uit de ene ethiek zijn niet „zondermeer” toepasbaar in de andere ethiek. Wel moet gesteld worden, dat de individuele ethiek de aanzet vormt voor de maatschappelijke ethiek en dat in de praktijk ook doet.

Iemand, die vanuit een goede individuele ethiek leeft, hoeft nog geen verstokte egoïst te zijn, wanneer hij/zij over bijv. hulp aan de zgn. arme landen anders denkt dan U, die misschien van mening is, dat een zgn. arm land in de wereld precies dezelfde behandeling dient te ontvangen dan de man, voor wie de barmhartige Samaritaan de naaste was.

In de maatschappelijke ethiek heeft men doorgaans te maken met wat men de „normatieve structuur der feiten” zou kunnen noemen. Mensen handelen nu eenmaal zus of zo; daaraan is in deze wereld niets te veranderen. Bijv. mensen zijn in hun maatschappelijk gedrag veelal egoïsten en wanneer men daar maatschappelijk geen rekening mee houdt, maakt men weer brokken. Men moet dit, dacht ik, in navolging van de Bijbel „de hardigheid des harten” van de mensen noemen. Maar bij de „normatieve structuur der feiten” gaat het niet alleen hier om, maar ook om iets anders. Mensen kunnen de reikwijdte van hun handelingen (ook de charitatieve) bijv. geheel of gedeeltelijk niet overzien of zien de resultaten daarvan niet. In dit geval worden vrij gauw bedoelde handelingen achterwege gelaten. Dit is een maatschappelijk feit, dat ieder bij mensen kan vaststellen. In de maatschappelijke ethiek zal men ook met dit gegeven rekening hebben te houden.

Kerknieuws

Overleden

Vorige week is ontslapen ds K. Doornbos, emeritus-predikant van de kerk van Wormer. In het komende nummer zal een „in memoriam” worden geplaatst.

Adreswijziging Prof. Jager

Prof. dr H. J. Jager is verhuisd van Kampen naar Grote Woldweg 48, 8097 RT Oosterwolde (Gld.).

Kandidaat Tj. Baron

Kandidaat Tj. Baron te Apeldoorn heeft het op hem uitgebrachte beroep door de kerk uit Heerde aangenomen.

Ds R. Keesenberg

Woensdag 2 juli is ds R. Keesenberg getroffen door een hersenbloeding. De volgende dag is hij opgenomen in het ziekenhuis te Pietermaritzburg, waar hij zaterdag en, na een tweede bloeding ook zondag, is geopereerd.

Hoewel de operaties zijn geslaagd en oorspronkelijke verlamingsverschijnselen later achterwege bleven, is de toestand van ds Keesenberg kritiek te noemen, op het moment van dit bericht (9 juli).

Ned. Geref. Kerk van Bunschoten-Spakenburg

Het adres van de kerk luidt thans: De heer W. Meester, Eemmeerlaan 13, 3752 TA Spakenburg, tel. 03499-82025.

Ned. Geref. Kerk van Langerak

De kerkeraad heeft een beroep uitgebracht op drs M. H. T. Biewenga, predikant van Zoetermeer.

Ned. Geref. Kerk van Wezep

Het scribaat van de kerk berust thans bij: de heer J. W. van den Berg, Kon. Wilhelminalaan 15, 8091 AP Wezep, tel. 05207-1592.

Ned. Geref. Kerk van Maassluis

Het adres van ds W. van der Veer luidt: Nachtegaallaan 27, 3145 CH Maassluis, tel. 01899-13326.

Het adres van de voorzitter is: de heer P. D. Marijs, Hofsingel 19, 3155 AL Maasland, telefoon 01899-13551.

Het scribaat berust bij: de heer J. Sonneveld, Patrijsstraat 52, 3145 CM Maassluis, tel. 01899-14777.

Ned. Geref. Kerk van Alkmaar

Het scribaat der kerk berust thans bij de heer F. van Egmond, Abelenlaan 23, 1829 EG Oudorp.

Kort verslag regiovergadering

In de vergadering van de regio-noord, gehouden op 23 juni '86 te Haren, heeft kandidaat Kurpershoek peremptoir examen afgelegd. Dit examen is met goed gevolg afgesloten; daarmee is kandidaat Kurpershoek toegelaten tot de dienst des Woords binnen de Nederlands Gereformeerde Kerken.

Administratie

Administratie-adres:

Postbus 84,
3956 ZS Leersum
Tel. 03434-54288
Gironummer 404945
t.n.v. Geref. Persver. Opbouw.

Abonnementen:

Het aanvragen of opzeggen van abonnementen: uitsluitend bij de administratie.
Abonnementen kunnen ieder moment ingaan, doch slechts per 31 december eindigen.
Opzeggen uiterlijk tot 15 nov.

Abonnementenprijs:

(bij vooruitbetaling)
f 50,— per jaar of f 26,50 per half jaar.
Voor studenten f 40,— per jaar.
Buitenland f 70,— per jaar of f 95,— per luchtpost.

Advertentieprijs:

45 ct per mm.
Advertenties inzenden tot dinsdagmorgen 10.00 uur.

Advertenties en druk:

Drukkerij „Steenbergen”,
Nooitgedacht 3, 3701 AL Zeist.
Tel. 03404-22452.
Postbus 244, 3700 AE Zeist.

Uit breder kring

Christelijk onderwijs

In het juninummer van het chr. onderwijsblad *Bezinning* wordt ruime aandacht besteed aan de politieke oriëntatie van de studenten aan 2 lerarenopleidingen.

Zowel aan de prot.-chr. opleiding te Zwolle als aan de neutrale opleiding te Groningen/Leeuwarden, waar ook veel studenten opgeleid worden voor het chr. onderwijs, blijkt de grote meerderheid van de studenten bij gehouden schaduwverkiezingen voorstander te zijn van niet-christelijke partijen.

De klein-linkse partijen zijn bij de a.s. leraren sterk oververtegenwoordigd.

Van de leraren aan de neutrale opleiding in Groningen/Leeuwarden is slechts een zeer klein gedeelte voorstander van chr. politieke partijen.

In deze laatste opleiding openbaarde zich ook een anti-christelijke geest in het orgaan van deze lerarenopleiding.

Bezinning heeft aan deze zaak uitvoerig aandacht besteed in het juninummer.

Wie kennis wil nemen van deze zorgelijke ontwikkelingen met het oog op de voorziening van leraren voor het chr. voortgezet onderwijs, kan dit nummer van *Bezinning* bestellen door f 1,50 over te maken op girorekening 2974537 t.n.v. Adm. *Bezinning* te Groningen.

Nieuwe stafleden R.B.S.

Aan de Reformatorische Bijbelschool te Zeist zijn onlangs vacatures ontstaan, onder andere door het vertrek van ds en mevrouw Last als directeursechtpaar. Deze vacatures zijn vervuld door het aantrekken van twee nieuwe stafleden.

Als directeur, tevens staflid-agoog is benoemd drs Steven Meester uit Hoorn. Hij heeft een opleiding orthopedagogiek gevolgd en is momenteel nog verbonden aan Stichting SOMMA, een landelijk samenwerkingsorgaan voor maatschappelijke dienstverlening in de zwakzinnigenzorg.

De heer Meester is 36 jaar oud; zijn vrouw Ans en hij hebben vier kinderen. Ze zijn lid van de Nederlands Gereformeerde Kerken.

In de vacature stafid-theoloog is benoemd Ir. Niek Tramper. De heer Tramper is 33 jaar oud en lid van de Nederlands Hervormde Kerk. Hij heeft in Wageningen biologie gestudeerd; tijdens zijn docentschap in dat vak heeft hij in Utrecht theologie gestudeerd. Niek en Jenny Tramper hebben vier kinderen. Ze wonen in Kamerik.

Vanaf 1981 is dhr Tramper stafwerker geweest van het IFES, het christelijk studentenwerk in Nederland.

Internationaal wijsgerig symposium

„ON BEING HUMAN; anthropology in christian perspective”.

De Vereniging voor Calvinistische Wijsbegeerte bestaat dit jaar 50 jaar. Ter gelegenheid van dit heugelijke feit, wordt onder andere een internationaal wijsgerig symposium georganiseerd van 11 tot 15 aug. 1986.

Onderwerp

Het onderwerp „Wat is de mens?” staat in het filosofische denken van vandaag weer in het middelpunt van de belangstelling. De mens wordt meer en meer gezien vanuit het gezichtspunt van de vervreemding. Dit leidt aan de ene kant tot nadruk op de vrijheid van de mens. Aan de andere kant is deze vervreemding het gevolg van een exclusief wetenschappelijke benadering van de werkelijkheid. Daarin is weinig plaats voor de menselijke verantwoordelijkheid. De spanning tussen de nadruk op menselijke vrijheid en de exclusief wetenschappelijke benadering van mens en wereld brengt de behoefte met zich mee aan een fundamentele herbezinning op die eeuwenoude vraag: „Wat is de mens?”

Sprekers

Gezien het internationale karakter van het symposium, zijn er naast Nederlandse sprekers ook sprekers uit het buitenland. Het zijn: **Dr Stephen Evans**, Prof. in de filosofie aan het St. Olaf College in Northfield, Minnesota; **Dr James Olthuis**, wetenschappelijk medewerker aan het Instituut voor Christelijke Studies te Toronto; en **Dr David Lyon**, docent aan het Bradford en Ilkley College in Engeland.

Daarnaast spreken **Prof. Dr Henk Geertsema**, **Prof. Dr Sander Griffioen**, **Prof. Dr Andre Troost** en **Prof. Dr Ir. Egbert Schuurman**. Allen zijn op uiteenlopende wijzen betrokken bij het werk van de Vereniging voor Calvinistische Wijsbegeerte of haar uitvoerend orgaan: de Stichting voor Reformatorische Wijsbegeerte.

Tijd: Maandag 11 aug. 1986 om 11.00 uur tot en met vrijdag 15 augustus 1986 om 14.00 uur.

Plaats: Gebouw van de Reformatorische Bijbelschool, Kerkelingsweg 10, 3707 AV Zeist, tel. 03404-24166.

Voertaal: Engels.

Prijs: f 250,-; studenten: f 150,-; dagprijs: f 60,-.

Informatie en aanmelding

Een folder met uitgebreide informatie wordt op aanvraag toegezonden. Ook voor telefonische informatie of aanmelding kunt u zich richten tot: Centrum voor Reformatorische Wijsbegeerte, Postbus 1149, 3600 BC Maarssen, tel. 03465-60945.

Het ledenregister is er weer!

Het bekende doop- of ledenregister in boekvorm is, in een nieuwe uitvoering, weer leverbaar. Hierdoor is het mogelijk, bijvoorbeeld naast het kaartsysteem, een duurzaam, compleet en makkelijk toegankelijk ledenbestand te hebben.

Over twee pagina's zijn per persoon twee regels gereserveerd voor het vastleggen van de gegevens. Met name is er plaats voor het registreren van plaats en datum van doop, openbare belijdenis en huwelijk. Ook kunnen data van binnenkomst in en vertrek uit de gemeente en overlijden worden opgenomen.

Op de rechterbladzijde staat een alfabet afgedrukt. Met behulp van een schaar kan het boek op simpele wijze voorzien worden van een alfabetische index 'op maat' van de gemeente.

Het papier van het boek is stevig, duurzaam en goed beschrijfbaar. Het register telt 118 pagina's en biedt ruimte voor het registreren van 1180 personen. Het boek meet 21 bij 34 cm., is genaaid en gebonden in een stevig omslag. Prijs f 59,-.

Verkrijgbaar bij de boekhandel en bij de uitgever

OOSTERBAAN & LE COINTRE bv

Postbus 25

4460 AA Goes

Tel. 01100-15591

Boeken, Periodieken
en Handelsdrukwerk

Drukkerij „Steenbergen”

Gevestigd sinds 1901

Postbus 244 — 3700 AE Zeist

Nooitgedacht 3 — 3701 AL Zeist — Tel. 03404-22452

Opbouw heeft niet altijd gelijk

Het gaat erom dat er nagedacht wordt.

Dat wil ik zien!

Stuur mij

☐ kennismakingsnummers

☐ abonnement f 50,— per jaar.

naam

adres

woonplaats

Te sturen naar Administratie 'Opbouw', Antwoordnummer 38,
3940 ZD Leersum

Probeer het ook eens.